

חלק נכבד מן הגיליון מוקדש לניתוח פרק א במסכת קידושין. פרק זה זכה להתייחסויות רבות בספרות המחקר, וכמה מן השאלות ההיסטוריות והספרותיות המרכזיות ביחס לעריכת המשנה ולעיצובה הספרותי נדונו ביחס לפרק זה.

מאמרו של נעם סמט דן במבנהו של הפרק הראשון של מסכת קידושין. המחבר יוצר הקבלה בין שני חלקי הפרק – שלכאורה אינם קשורים זה לזה. ההקבלה היא בראש ובראשונה צורנית, אך מתוכה מעלה המחבר כמה מסקנות פרשניות הנוגעות לקשרים שבין שני חלקים אלה. לדעת המחבר, החיבור שבין קנייניו של האדם לבין קיום המצוות מלמד על קשר מהותי שביניהם, ושיש זיקה בין קיום המצוות לבין קניין הארץ.

מאמרו של נתנאל לדרברג דן אף הוא בפרק זה, אלא שעיקר מאמרו מוקדש להשוואתו של פרק זה למסורת מקבילה בתוספתא במסכת סוטה. לדעת המחבר, ההשוואה מלמדת על כך שהמשנה נערכה על גבי המסורת שבתוספתא, ומתוך כך הוא טוען לאיחורה היחסי של המשנה. מתוך כך עומד המחבר על התפיסה ה'עסקית' המאפיינת את הקידושין. לדעתו תפיסה זו עומדת ביסוד אפשרות פירוק הנישואין, כלומר הגירושין.

מאמרו של הרב ד"ר אברהם וולפיש סוקר את תולדות המחקר של פרק זה במסכת קידושין. סקירתו דנה במגוון השאלות שעלו אגב העיון בפרק זה ובתרומתם של חוקרים שונים – הן להעלאת שאלות וכיווני מחקר חדשים הן ביחס להצעות שהעלו. בין השאר הוא דן במאמריהם של סמט ולדרברג הנדפסים בחוברת זו.

ארבע מסורות מדרשיות על תפקידי הכפרה של בגדי הכהן הגדול, מסורות שיסודן בפיוט הארץ ישראלי הקדום, הן נושא מאמרו של ד"ר עדן הכהן. מתוך מעקב אחר הופעתן של מסורות אלו בסדרי עבודה קדומים ומאוחרים ובפיוטים נוספים, ולאור היעדרותן הקבועה מקובצי המדרש המרכזיים, מבקש הכותב להגיע לכלל מסקנה מחקרית חדשנית, כי לפייטני ארץ ישראל הייתה מסורת מדרשית משלהם, מסורת מובחנת ונבדלת מן המסורות האגדיות של הדרשנים הארץ ישראליים ומן המסורות האגדיות של התרגומים הארץ ישראליים.

מאמרו של תמיר גרנות דן במקומו המיוחד של אחד מפסקי ההלכה של ר' יקותיאל יהודה הלברשטם, האדמו"ר מקלויזנבורג. פסיקתו של האדמו"ר בעניין זמן שקיעה כרבנו תם נוגעת לאחת השאלות ההלכתיות הידועות לגבי זמני היום והלילה בהלכה. גרנות דן בהרחבה במאמץ של האדמו"ר להנהיג את הפסיקה כשיטת רבנו תם, ובמניעים ההלכתיים, העקרוניים והסוציולוגיים שביסודה.

במדור התרגומים אנו מגישים את חלקו השני והאחרון של המאמר 'תולדות ייסודו של התלמוד הבבלי כיצירה ספרותית' של נ' בריל. חלקו הראשון של המאמר נדפס בנטועים יא-יב, תשס"ד. החלק הנדפס עתה כולל את שמונת הנספחים של המאמר. נספחים אלה עוסקים בכמה שאלות היסטוריות הנוגעות לסופה של תקופת האמוראים ולתחילתה של תקופת הסבוראים, וכן לכמה מן ההיבטים של העלאת התלמוד הבבלי על הכתב.

בסוף הגיליון הדפסנו את נוהלי ההתקנה הנוהגים בנטוועיס, ובהוצאת 'תבונות' כולה
— לתועלת כותבי המאמרים.

המערכת